

Valinta

Silja-Elisa Laitonen

TAMMI

Silja-Elisa Laitonen

VALINTA

TAMMI

HELSINKI

*Naisten sodalla on omat värinsä, omat tuoksunsa,
oma valonsa ja omat tunteensa. Omat sanansa.
Siinä ei ole sankareita tai uskomattomia urotekoja.
Siinä on vain ihmisiä omassa
epäinhimillisen inhimillisessä toimessaan.*

SVETLANA ALEKSIJEVIČ

(suom. Pauli Tapio)

© Silja-Elisa Laitonen ja Tammi 2022

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

ISBN 978-952-04-3571-4

Painettu EU:ssa

1. luku

Ruusujen tuoksu oli huumaava, mutta väri oli väärä. Raakel katseli ohikiitävää maisemaa ja peilikuvaansa, joka heijastui auton ikkunasta. Valkoinen ylioppilaslakki hehkui ja tuntui aivan kuiskaavan: tervetuloa aikuiseksi. Raakel ei halunnut katsoa etupenkkien suuntaan, sillä hän tunnisti jo pään asennosta Greta-äitinsä tyytymättömyyden vallitsevaan tilaan, siihen, että viralliset ylioppilasjuhlat pidettäisiin Suvirantojen kesähuvilalla. Mutta nämä olivat Raakelin juhlat, ja Raakel sai päättää. Sitä paitsi eiväthän Gretan sukulaiset olisi viihtyneet jossakin Ullanlinnan koreilevassa juhlatilassa.

Isä tuntui aistivan jännittyneen ilmapiirin, hän alkoi muistella ääneen omia ylioppilasjuhliansa ja sitä, miten herkullista graavilohta Nelly oli sinne loihtinut. Sanoipa isä ääneen myös sen, miten oli kaivannut Villa Suvea, mutta se ei ollut piikki. Virhe oli kuitenkin tapahtunut ja Greta muistutti nopeasti, ettei hän ollut koskaan estänyt miestään käymästä siellä.

Raakel halusi etäännyttää itsensä etupenkeillä käytävästä keskustelusta, sillä hän ei halunnut antaa minkään, etenäkään äitinsä, pilata tätä päivää. Sillä juuri tätä päivää hän oli odottanut. Hän oli lukenut kokeisiin monta viikkoa yömyöhään saakka, ja sen ansiosta valmistunut hyvin arvosanoihin. Hän oli noudattanut äitinsä ohjeita ja saanut itsensä mahtumaan mekkoon, jonka tämä oli juhlapäivää varten ostanut hänelle.

Kerrankin Greta oli ollut tyytyväinen, jopa kehunut häntä, vaikka tosiasia olisi nyt ja aina sellainen, ettei Raakel koskaan tulisi olemaan yhtä kaunis kuin äitinsä. Raakel oli perinyt Armas Suvirannan punakat, pyöreät piirteet ja suuren koon. Ja vaikka hän kuinka yritti liikehtiä kuin ”hento varpu-nen”, mikä oli Gretan nimitys sille miten naisen tulee kantaa itseään, Raakel muistutti ennemminkin tien varsilla nuokkuvia variksia. Kraa.

Auto kaarsi siistiin pihaan, ja taustalla meri välkkyi kutsuvana. Raakelin olisi tehnyt mieli pulahtaa uimaan ennen juhlien alkua, sillä päivä paahtoi yhä vain kuumemmin.

Elisabethin auto oli lähimpänä Villa Suvea, sen viereen parkkeerattiin heidän autonsa. Hetken seisoskelun jälkeen pihaan ajoi myös Gretan veli Vilho perheineen. Raakel oli halunnut kutsua heidätkin, sillä vaikka hän ei ollutkaan ollut heidän kanssaan paljoa tekemisissä, he olivat silti sukua. Äidinpuolen sukua, jota Raakel ei koskaan ollut edes oppinut tuntemaan. Paikalla olivat jo myös pastori Reenpää vaimoineen, Korkeavuorenkadun Jämsenit sekä isän hyvä ystävä Olavi Kalliala perheineen. Ja isän veli Eino, joka jo näytteli pihassa nyrkkeilyiskujaan haltioituneelle yleisölleen. Ikänsä puolesta Eino olisi voinut olla pikemminkin Raakelin serkku, niin paljon nuorempi Armasta hän oli. Mammakin oli tuotu paikalle, mutta jo katse kertoi hänen olevan jossain lapsuutensa muistoissa.

– Raakel, Elisabeth sanoi ja veti Raakelin sivummalle.
– Minulla on sinulle yllätys, lahja, jonka toivoisin, että avaat ennen juhlien alkua. Se on tuolla yläkerrassa huoneessasi.

Raakel tunsu innostuksen värjäävän posket. Mitä Elisabeth oli hänelle keksinyt? Äidin antamat lahjat olivat usein sellaisia, joista tämä itse piti, mutta Elisabeth tunsu Raakelin ja lahjat olivat sen mukaiset. Olisiko se jokin uusi kirjallinen teos? Seikkailukirja?

Elisabeth ohjasi vieraat sisään ja ilmoitti kuuluvasti, että heidän tuli odottaa pieni hetki juhlan sankaria, joka käy yläkerrassa hieman ehostautumassa.

Seuraavaksi Raakel ja Elisabeth jo kävelivät ylös portaita, ja joka askeleella Raakel mietti mikä Elisabethin lahja mahtaisi olla. Se hieno hattu erään putiikin ikkunassa? Gramofoni? Katri Valan uusin teos, jota opettajakin oli kehunut? Sarjallippu eläviin kuviin?

Elisabeth asteli hänen edellään ja avasi huoneen oven. Sinne oli tuotu suuri värikäs kimppe ruusuja. Huone tuoksui raikkaalta, ja se tuntui hengittävän sisään ja ulos. Toisin kuin kaupungissa, täällä hajujaisti toimi vahvasti. Pihan koivu tuoksui sisään asti, kuten myös ne apilat, joita kasvoi takapihalla. Kuin ne olisivat tässä huoneessa. Raakel haluaisi viipyä huvilalla vähintään viikon. Kenties koko kesän.

Siististi pedatulla sängyllä oli hieno kultaruusukkeinen paketti. Litteä. Ei ainakaan gramofoni. Olisiko se pakko avata jo nyt? Entä jos jännitystä ylläpitäisi iltaan asti ja avaisi sen vasta kun vieraat ovat lähteneet?

– Avaa se nyt, se kuuluu tähän juhlaan, Elisabeth sanoi. Hän oli lukenut Raakelin ajatukset.

Raakel istahti sängylle ja otti paketin käteensä. Kevyt. Hän katsoi Elisabethia, joka näytti entistä kookkaammalta näin alaviistosta katsottuna. Jokin vaate ilmeisesti, se oli kääritty sifonkipaperiin. Raakel siirsi varovasti sifongin sivuun.

Lottapuku.

Aika tuntui pysähtyvän. Raakel tuijotti pukua, eikä saanut ääntäkään päästettyä. Hän oli lumoutunut. Riemu alkoi yltyä, ja lopulta hän pomppasi pystyyn ja halasi tättiään. Puristi kovaa ja alkoi itkeä. Sitten hän levitti puvun sängylle, istui sen viereen ja alkoi tutkia sen yksityiskohtia.

– Nyt laitat sen päälle ja kerrot, että sinusta tulee lotta, Elisabeth sanoi ja jätti Raakelin huoneeseen ihailemaan sillakankaasta tehtyä kaunista harmaata lottapukuaan.

Totta vie Raakel pukisi sen ylleen nyt kun kaikki olivat paikalla. Tietenkin. Nyt jos koskaan oli aika ilmoittaa Gretalle, että Raakel tekee päätökset itse.

Hän asteli peilin eteen ja katseli hetken kuvaansa ja lottapukua. Nyt hän pääsisi mukaan, eikä kukaan estäisi sitä. Hän oli ylioppilas, joten enää Greta ei voinut siihenkään vedota. Ja isä nyt vain saisi tottua ajatukseen, sillä eihän hän voinut olettaa että ainut lapsi, ainut tytär jäisi huoneeseensa istuskelemaan, kun maailma pauhaa tapahtumista! Eihän Raakelin tehtävä ollut heitä viihdyttää!

Isä vietti suuren osan ajastaan tehtaalla, muun ajan työmatkoilla, miten Raakel äitinsä seurassa viihtyisi kun sota alkaisi? Hän oli nyt melkein aikuinen eikä halunnut enää sie-tää tapaa, jolla äiti häntä kohteli. Hänen luokaltaan oli liittynyt lottiin jo suurin osa tytöistä, Aune, Hilma ja Lydia nyt ainakin, ja Raakelia oli suorastaan hävettänyt se, ettei hän saanut lupaa. Lupaa. Nyt se oli annettu!

Raakel riisui yltään äitinsä ostaman aniliininpunaisen mekon, se sitä paitsi hankasi, ja heitti sen lattialle. Hän ei halunnut nähdä itseään enää lukiolaispullukkana, vaan nuorena naisena, jolla oli elämä edessä. Lottapuku tuntui karheammalta kuin juhlemeikko, mutta voi, miltä se näytti! Kauniimmalta kuin mikään. Ja se sai myös Raakelin näyttämään kauniilta, ensimmäisen kerran elämässään. Tuntui kuin kaikki olisi mahdollista!

Tältäkö onnellisuus tuntui?

Raakel laittoi ylioppilaslakin päähänsä ja lähti astelemaan portaita alas. Puheensorina kuului, kaikki odottivat häntä.

Portaiden narina sai hänet yhtäkkiä epävarmaksi. Entä jos muut menisivätkin äidin puolelle? Olisiko sentään parempi ottaa asia esille vasta myöhemmin? Sitten Raakel näki mielesään saman kaavan, jonka mukaan hän oli koko ikänsä tanssinut. Sen kaavan askeleet menivät aina siihen tahtiin, joka sopi kauniille ja hauraalle Greta-rouvalle, hidasta valssia sen piti aina olla. Raakel puristi hampaitaan yhteen ja alkoi hymyillä, sillä nyt oli tullut jazzin aika. Hän asteli viimeiset askeleet alas kuuluvasti, ja sai kaikkien salissa olijoiden katseet kääntymään.

Sitten hän katsoi äitinsä kasvoja, jotka olivat valahtaneet valkeiksi.

Virhe.

– Vuoden 1941 ylioppilas Raakel Suviranta, kuului Elisabethin ääni, ja samppanjalasit nostettiin ilmaan. Myös Nellylle oli lykätty käteen kristallinen lasi.

Raakel ei heti saanut sanaa suustaan. Juhlaväki tuntui pidättävän hengitystään, vai oliko se Raakel itse?

– Seuraava opiskelupaikka on Syvärannan lottaopisto, Raakel lopulta sanoi kuuluvasti eikä enää katsonut äitiään, vaan isäänsä Armasta. Sitten hän katsoi vieraitaan, näki kannustavia ilmeitä. Mammakin oli tuotu saliin, mutta hän istui tuijottaen tyhjiyteen. Siltikin... Raakel tunsi olevansa josain muualla, katsovansa tätä näytelmää ulkopuolisena. Hän ei pystynyt saamaan mielestään äitinsä ilmettä.

Armas kävelee tyttärensä luo ja puristaa tämän tiukkaan halaukseen. Oletko varma tästä? Olen. Tekeekö se sinut... Onnelliseksi, kyllä. Kaikki tämä yhden halauksen aikana.

Vierelle on tullut Elisabeth, joka rauhoittaa veljeään. Ei rintamalle, ei rintamalle. Minne sitten?

Eino, joka kysyy jostain kaukaisuudesta voiko hän lainata Elisabethin autoa. Lainata mihin? Kun pitää päästä

kaupunkiin. Raakel katsoo Einoon, joka näyttää vakavalta. Sanoo lottapuvun näyttävän hyvältä, mutta ne sanat katoavat johonkin.

Sitten Raakel huomaa äitinsä eteisessä. Tämä on jo pukeutunut ylleen uuden kevättakkinsa ja asetellut päähänsä hienon vihreän hatun. Ei edes katso Raakeliin. Samassa Raakel tajuaa mistä on kysymys. Hän kävelee eteiseen, Gretan katse on kylmä. Migreeni. Niinpä tietenkin. Sopivasti juuri nyt. Ja sitten Raakel kuulee sanovansa: Miksi teet minulle näin? Miten sinä kehtaat kohdella minua näin?

Äiti kääntää selkensä, antaa Einon taluttaa hänet pihalle. Sitten hän vielä kääntyy ja katsoo suoraan Raakeliin.

– Etsi sieltä sitten edes itsellesi mies.

Raakel tuntee vihaavansa tuota naista enemmän kuin koskaan.

– Kun Gretalla on tuo migreeni, Armas selostaa huolestuneelle naapurinrouvalle anteeksipyydellen.

Vilho on jo ottanut ruokaa, kuten myös hänen vaimonsa sekä kaksi pientä lasta, jotka näyttävät suurine silmineen pelokkailta. Eivät taida ymmärtää, että nyt juhlitaan. He istuvat salin nurkkaan katetussa pyöreässä pöydässä. Vilho katsoo Raakelia ja siitä katseesta paistaa jotakin, mutta mitä... Raakel ei tavoita ajatusta. Pastori Reenpää tulee Raakelin luo ja sanoo heti alkuun kunnioittavansa lottia ja heidän työtään. Että ilman lottia ei olisi selvitty sodasta. Mutta että Raakel, vasta yhdeksäntoistavuotias nuori nainen, ei kai Raakel sentään rintamalle? Olihan lotilla monia tehtäviä kotirintamallakin.

Raakel huomaa vasta nyt, ettei täti ollut kertonut mihin jaostoon Raakel pääsisi. Ajatukset kimpoilevat hänen päänsään vallattomasti eikä hän oikeastaan osaa keskittyä juhliin.

Mielessä ovat vain äidin kasvot, ja kylmä ääni. Mitä Raakel aikoo opiskella syksyllä? Mitä aineita Raakel kirjoitti? Mitä väliä sillä on, ajattelee Raakel. Hän haluaa lähteä sotaan, pakoon sotaa, jota hän on käynyt koko elämänsä. Hän haluaa kaivautua ylös Korkeavuorenkadun samettisohvan poterosta ja lähteä sinne missä soditaan rauhasta, itsenäisyydestä, jostain tärkeästä! Eihän hän nyt halua puhua opiskelusta tai sulhasista, mikä näitä ihmisiä oikein vaivaa!

Lehdet ovat jo viikkotolkulla puhuneet toista kieltä, sodan kieltä, se tulee ja menetetty maa otetaan takaisin. Raakel haluaa sinne näiden posliinikuppien luota. Pois. Hänen tekee mieli huutaa, heittää graavilohet seinille, minä haluan pois tai tukehdun! Hän on kuin toisessa ajassa, toisessa ulottuvuudessa. Hän seuraa miten vieraat syövät, juovat, nauttivat. Isä puhuu jotain Elisabethin ja ystävänsä kanssa. Arvuutellaan sotaa, mutta sekään ei enää kiinnosta Raakelia. Hän haluaisi kaikki vieraat pois, haluaisi siirtyä jo uuteen päivään ja uuteen aikaan. Uuteen elämään. Hän ei enää välitä siitäkään, että isä näyttää yhä suostuvaisemmalta lotta-asiaan. Isän hyvän ystävän sisar ilmeisesti kuuluu järjestöön. Kerää varoja. Varoja! Ei mihinkään varankeruuseen, vaan rintamalle! Vilhokin saa sanotuksi jotain, kertoo sodasta ja sirpaleesta, jonka lääkintälotta irrotti hänen pohkeestaan. Katsoo rohkaisevasti Raakelia. Ja sitten Mamma, joka istuu pöydän päässä. Raakel kävelee hänen ohitseensa. Huomaa ettei Mamma enää katsokaan tyhjyyteen. Katse on terävä, ja se kohdistuu suoraan Raakeliin. Sitten Mamma sulkee painokkaasti silmänsä ja avattuaan ne palaa sinne jonnekin, minne muilla ei ole pääsyä.

Hän on antanut siunauksensa.

2. luku

Syvärannan lottaopiston pihalle oli kertynyt iso joukko nuoria naisia sekä heidän saattajiaan. Äitejä, isiä, sulhasia. Elisabeth oli jättänyt Raakelin pois kyydistä jo ennen opiston portteja. Muiden ei olisi tarpeen nähdä missä seurassa Raakel liikkui. Kävellessään pitkältä tuntuva kujaa kohti opistoa Raakel puristi isältään lahjaksi saamaansa matkalaukkuja, joka vielä tuoksui uudelta. Nahalta. Amerikkalaista laatua, parasta mitä oli saatavilla. Isän tytölle. Siellä jossain tällaisilla seikoilla ei olisi mitään merkitystä, mutta ei isä sitä niin ajatellut. Hän halusi tyttärelleen parasta ja kalleinta. Halusi hän myös merkitä Raakelin, osoittaa, ettei tyttö ole kuka tahansa. Raakel tunsi punan nousevan poskilleen, sillä se, että hän käveli kohti lottaopistoa yksin, sai muut kiinnittämään häneen tarpeetonta huomiota. Eikä uudenkarhea konjakinvärinen matkalaukku vähentänyt kiinnostusta häntä kohtaan.

– Tykö Sallisen mallihan se siinä! kuului huuto ihmismassan joukosta. Raakel tunnisti huutajan jo äänestä. Sintti.

Rinnakkaisluokan poika oli keskittänyt kaikki voimavaransa Raakelin ja muutaman pojan pilkkaamiseen koko kouluajan, jopa ylioppilaskokeiden aikana, ja nyt hän oli täällä.

Raakel ei ollut kuulevinaankaan.

– Niinhän se menee, että tietenkin Raakel lähtee muiden poikien kanssa sotimaan, ääni kuului lähempää.

Raakel tunsu raivon maalaavan poskensa yhä punaisemmiksi. Näinkö tämä alkaisi? Eikö hän saanut olla rauhassa missään, koskaan? Mitä Sintti teki täällä?

– Saanen esittää morsiameni, Annan, Sintti aloitti. Hänen vieressään lottapuvussa seisova nainen mittaili Raakelia päästä varpasiin ja kohotti kättään näyttille. Siroa, hoidettua, sorjaa kättään, jonka nimettömässä loisti kullan kirkkaus.

– Häitä tanssitaan, kunhan Karjala on saatu takaisin, auringonpaisteen kanssa kilpaa sädehtivä Anna sanoi.

Raakel esittäytyi nopeasti ja yritti miettiä miten pääsisi pois epämiellyttävän keskustelun kehästä. Kauaa hänen ei tarvinnut miettiä, sillä ratkaisu seisoj jyrkänä lottaopiston kuistilla.

– Isänmaa, naisääni aloitti ja piti merkitsevän tauon, – on kutsunut teidät tänne. Nyt Raakel tunnisti lottaopiston kuistilla seisovan hahmon.

Väkijoukko ryhdistäytyi välittömästi. Puheensorina lakasi, eivätkä edes linnut tohtineet keskeyttää jylhää naista.

Lottajohtaja ilmielävänä. Juuri samannäköisenä kun kuvissa.

Fanni Luukkonen mittaili heitä katseellaan. Tuntui kuin hän olisi katsonut suoraan sieluun. Kova nainen, oli Elisabeth sanonut. Kova nainen, jonka kanssa pärjää noudattamalla sääntöjä. Se riittää. Mutta jos säännöistä, etenkin käyttäytymissäännöistä lipsahtaa, niin sen saa tuntea nahoissaan. Varmasti, Raakel ajatteli kuunnelleessaan lottajohtajan hurmoksellista tervetuliaispuhetta. Hän tunsu jo nyt kunnioitusta tuota tanakkaa ja tomeraa naista kohtaan, joka sai kuulijakunnan kauneimmatkin kukkaset pauloihinsa.

Raakelin majoitustilat olivat lottaopiston yläkerrassa, pienessä viileässä huoneessa. Hän huokaisi helpotuksesta

huomatessaan, ettei Sintin morsian ollut päätynyt hänelle huonetoveriksi, mitä siitäkin nyt olisi tullut.

Kaksi hänen ikäistään tyttöä oli jo asettunut taloksi. He esittäytyivät Raakelille jo ennen kuin hän oli saanut matkalaukkunsa laskettua maahan. Irma ja Kaarina olivat molemmat Porvoosta, tunsivat toisensa jo valmiiksi. Molemmat tuoreita ylioppilaita, kuten Raakelkin. Kaikki heidän käytöksessään, luonteva kehonkieli ja iloinen puhetapa, saivat Raakelin rentoutumaan. Ehkä tämä kaikki sittenkin alkaisi sujua.

Raakel sai makuupaikakseen oven vieressä olevan sängyn, jonka päälle hän asetteli matkalaukkunsa. Ohje oli ollut, että jokainen kurssilainen sai purkaa matkatavaransa rauhassa, mutta jo iltapäivällä alkaisivat ensimmäiset oppitunnit, ja ne jatkuisivat iltaan saakka. Niiden jälkeen oli luvassa vapaata seurustelua ja tutustumista muihin kurssilaisiin. Kaarina katsoi kiinnostuneena Raakelin matkalaukkuun muttei sanonut mitään.

– Tänään kuulemma aloitetaan heti sääntöluennolla, Irma ilmoitti kerrossängyn alapetiltä, johon hän oli asettunut makuulle.

– Fanni Luukkonen on kuulemma hyvin tarkka säännöistä, Kaarina jatkoi. – Missä sinä annoit lottalupauksesi? Hän selvästi odotti, että Raakel olisi kertonut itsestään jotain.

– Olen vasta liittynyt järjestöön, joten annan lupauksen täällä kurssin päätteeksi, Raakel sanoi ja seurasi tyttöjen ilmeitä. He eivät onneksi kysyneet asiasta sen enempää, ja hyvä niin. Oli jopa hieman noloa, että Elisabeth oli salaa tehnyt kaiken hänen puolestaan. Hän oli ilmoittanut Raakelin Helsingin yhdistykseen jo ennen ylioppilasjuhlia ja varmistanut sitten Raakelille kurssipaikan Syvärannan ensimmäiseltä viestikurssilta. Kurssi oli ollut jo täynnä, ja se koostui sellaisista tytöistä, jotka olivat liittyneet paikalliseen lottajärjestöön jo aiemmin sekä käyneet lyhyen iltakurssin.

– Me liiyyttiin lottiin heti talvisodan päätyttyä, ja annettiin lottalupa Porvoon kirkossa, sanoi Irma, tytöistä puhe-
liaampi. – Ja nyt vihdoin päästään tositoimiin!

– Meiltä perheen kaikki lapset ovat mukana, Kaarina sanoi ja kertoi kahdesta veljestään, jotka ovat matkalla Sinne Jonnekin. Raakel tunsii helpotusta, sillä tytöt mitä ilmeisimmin halusivat aidosti tutustua häneen, ja tivaamisten sijaan kertoivat enemmän itsestään ja omista taustoistaan. Harvemminhan sitä ihminen jaksoikaan toisen tarinaa kuunnella.

Molemmat tytöt olivat keskivarakkaista perheistä, tuskin tiesivät Helsingin ympyröistä sen enempiä. Armas Suvirannan nimi oli vain nimi muiden joukoissa, eikä Raakelin tarvinnut selitellä mitään eikä vastata uteliaisiin kysymyksiin isänsä työstä. Hän sai olla vain Raakel, joka oli kotoisin Helsingistä, ja jonka tulevaisuus eli sodan tuulien mukana.

Raakelin helpotukseksi tytöt lähtivät tutustumaan muihin opistovereihin, sillä oppitunnin alkuun oli vielä aikaa. Hänenkin olisi pitänyt lähteä heidän mukaansa, mutta ajatus tuntui ylivoimaiselta. Se, että hän oli tutustunut jo kahteen uuteen tyttöön heti ensimmäisenä päivänä, oli paljon, saati se, että he jakaisivat kurssin ajan tämän huoneen. Tuntui hyvältä olla hetki yksin, ennen kuin kurssi pyörähtäisi käyntiin. Elisabethin kanssa Villa Suvessa oli ollut mukavaa, mutta Raakel oli kaivannut ulospääsyä normaalista arjestaan, hetken hengähdystaukoa. Hän avasi matkalaukkunsa ja otti esille uudenkarhean matkaradion. Hetken hän empi, mutta laittoi sen kuitenkin leveälle ikkunalaudalle, jonka näkymä antoi lottaopiston vehreälle etupihalle. Varmasti Irma ja Kaarinakin halusivat kuunnella uutisia ja marssilauluja. Sitten hän kai-voi matkalaukustaan päiväkirjansa. Sen hän sujautti patjan alle. Vai olisiko se liian ilmiselvä piilo? Hän etsi katsellaan paikkoja, minne sen voisi kätkeä. Vaikka eihän siinä mitään

salaista enää ollut, vain päivityksiä maailman tilasta ja sodan odotuksesta. Ei enää mitään sellaista, jonka joku voisi lukea ivaten ääneen.

Hän jätti päiväkirjan matkalaukkuun alusvaatteiden ja uimapuvun alle ja istahti sängylleen. Käytävältä kuului puhetta, kikatusta, naurua, odotusta jonkin uuden alusta.

Viestilotan toimi ei ollut sitä, mitä Raakel oli toivonut. Mutta hänen ilmeensä oli pysynyt asiallisena ja uteliaana kun Elisabeth oli kertonut hänelle tarkemmin tulevasta lottatoimesta. Pahinta ja loukkaavinta olisi ollut näyttää pettymys, olihan täti varmasti tehnyt suuria järjestelyjä hänen saamiseen tänne. Oli ollut aivan turha haaveilla ilmavalvontalotan toimesta, tiesihän Raakel sen. Ei häntä olisi päästetty niin vaarallisiin tehtäviin. Talvisodan aikana eräskin lotta oli pysynyt valvontapaikassaan viimeiseen asti, vaikka pommikoneiden tulitus oli muuttanut korpitaivaan leiskuvaksi paloksi. Lotta oli viime tingassa pelastautunut ryssän alta. Sellaiseksi Raakel olisi halunnut, rohkeaksi rintamalla vailla pelkoa toimivaksi ilmavalvontalotaksi. Se oli Raakelin tutkimusten mukaan lottatoimi, jossa pääsi lähimmäksi rintamaa. Muutoin naiset saivat pysyä turvallisella etäisyydellä ja vapauttaa toimiltaan miehet tositoimiin. Näin Elisabeth oli talvisodan jälkeen todennut ja hänen ilmeestään oli paistanut jotakin sanomatta jäänyttä, mistä Raakel olisi halunnut kysyä. Muttei tädiltä sellaisia sopinut kysyä, jos keneltäkään.

Aivan pienenä, kuulemma polvenkorkuisena Raakel oli kysynyt isältään oliko tämä pettynyt, kun ei koskaan päässyt kapteeniksi laivoille joita suunnitteli. Tästä jaksettiin muistuttaa, isäkin kertoi tarinaa nauraen eteenpäin yhä uusille illallisvieraille. Nokkelasta pikku Raakelistä. Mutta isällä oli aina lopulta sellainen ilme, joka kätki alleen jotain muuta kuin naurua.

– Raakkeli, tunti alkaa! Irma huikkasi oven takaa.

Raakel otti nopeasti kirjoitustarvikkeet mukaan ja kiiruhti alakertaan.

Suuri alakerran sali oli täynnä pulpetteja. Heillä oli kaikilla oma vihko ja kynä, muuta ei tarvittaisi. Raakel valitsi paikan takarivistä, sillä innokkaimmat olivat vallanneet jo etuosan paikat. Jokaiselle pulpetille oli jaettu pieni pahvikantinen kirja, Lotta Svärd -järjestön säännöt sekä ohjeet sääntöjen soveltamista ja täydentämistä varten. Hän kirjoitti heti sen yläkulmaan nimensä niin kauniisti kuin vain osasi. Muutkin näyttivät tekevän niin. Vai oliko se sittenkin vain lainaksi?

Raakel katseli ympärilleen ja mietti, kuinka moni heistä tiesi, että yksi viestilottien tehtävä oli toimia salakirjoituksen parissa. Hän toivoi, ettei monikaan tiennyt asiasta sen enempää, sillä sellainen toimenkuva olisi varmuudella haluttu. Hän oli jo hyvissä ajoin päättänyt, ettei kertoisi kenellekään sen tarkemmin omista suunnitelmistaan. Mahtoivatko he edes tietää mikä oli kaukokirjoitin? Raakel tiesi, sillä Elisabeth oli kertonut siitä ja paljon muustakin. Raakel toivoi pääsevänsä kaukokirjoitinlotaksi, sillä he toimivat kaukopartiomiesten viestien viejinä. Kaukokirjoituslotta pääsisi suurella todennäköisyydellä osaksi jotain jännittävää.

Odottaessaan oppitunnin alkua Raakel katseli ympärilleen ja yritti kuvitella heidät valmiina viestilottina, jotka ovat täydessä työn touhussa. Mitä viestejä he kertoisivat eteenpäin ryssien liikkeistä? Missä toimipisteissä ja kuinka lähellä rintamaa he operoisivat? Jäisikö joku heistä sille matkalle? Minne Raakel itse päätyisi, Karjalaan?

Oppitunti tuntui alkavan myöhässä, ja Raakel jäi kuuntelemaan keskusteluja, joita käytiin hänen ympärillään joka suunnalla. Joku tuntui tietävän, että sota syttyy jo ensi viikolla,

jonkun isä taas oli vakuuttanut että juhannusta juhliitaan vielä koko väen voimin. Syystöiksi miehet olisivat jo takaisin pelloilla, satavarmasti. Raakel oli ollut jo toukokuussa varma, että sota ehtii syttyä ennen ylioppilasjuhlia, sillä eräs saksalainen ministeri oli vierailut Risto Rytin luona ja pian sen jälkeen sotilasvaltuuskunta oli vierailut Saksassa. Se oli Armaksen ja Olavi Kallialan mielestä ollut varma merkki, enempää ei tarvittu. Kun Raakel sitten oli raportoinut kuulemisistaan Gretalle, tämä oli vain naurahtanut ja sanonut, etteivät sellaiset asiat kuulu naisväelle.

Muut tytöt jatkoivat juttujaan, ja Raakel alkoi selata uutukaista opustaan. Sivulta 18 hän luki mitä viestijaostosta sanottiin ja etenkin neljäs kohta sai hänen mielikuvituksensa laukkaamaan: Toimisto- ja viestijaosto asettaa liikekannallepanon sattua ammattitaitoisia toimisto- ja viestilottia maanpuolustuksen palvelukseen. Sen täytyi tarkoittaa rintamalle, sinne jonnekin minne kaikki halusivat. Siinähan luki nimenomaan maanpuolustuksen palvelukseen. Ei mihinkään toimistoon keskelle kaupunkia, mikä oli Raakelin mielestä pahin skenaario tulevasta sijoituspaikasta. Olisiko hän jossain korsussa tai bunkkerissa? Keskellä yötä, korpimetsässä, entä jos viestilinjat katkeaisivat? Entä jos desantit hyökkäisivät? Hän oli jo valmis.

Raakelin villisti laukkaavat ajatukset keskeytyivät, kun Fanni Luukkonen asteli huoneeseen nahkakengät kopsuttaen. Hän käveli yleisönsä eteen, ja vasta hetken hiljaisuuden jälkeen hänen kasvoillaan näkyi vieno hymynkare. Sitten hän alkoi hurmoksellisella äänellä siteerata Raakelille tuttua tekstiä, lottasääntöjä. *Jumalan pelko olkoon elämäsi suurin voima!* Se sai monet selät ryhdistäytymään. *Opi rakastamaan maatasi ja kansaasi!* säännöt jatkuivat. Sitten hän lähti kiertämään salia, kulki viipyillen ja tarkkaillen. *Aseta korkealle*

lottaibanteesi. Vain oikeamielisenä ja puhtaana ja raittiina voit olla oikea lotta! Kaikki tiesivät mitä nämä lauseet merkitsivät. Vaadi aina ensin itseltäsi! Tämän Fanni Luukkonen lausui juuri Raakelin kohdalla. Ole hyvä! Luukkonen jatkoi kulkuaan ja hänen kasvoiltaan paistoi suoranainen riehakkuus. Ole uskollinen vähäisimmässäkin! Nyt Raakel ymmärsi, miksi Fanni Luukkosta pidettiin erinomaisena puhujana. Muista vastoinkäymisten kohdatessa päämäärämme suuruus! Se suuruus oli Suur-Suomi Karjalan kannaksineen, Raakel ajatteli ja näki mielessään kuvankauniin korpimaiseman välkkyvine järvineen. Kunnioita ja auta lottasisiäsi heidän työssänsä, siten vahvistuu yhteistunto! Raakel katsoi Irman ja Kaarinan suunnalle ja he hymyilivät hänelle takaisin. Hän häkeltyi, ei tiennyt mitä ajatella. Näinkö nopeasti Raakel, joka ei koko kouluaikanaan ollut löytänyt ystäviä, oli saanut kahden uuden ihmisen hyväksymään itsensä? Se oli jotain aivan uutta ja antoi voimaa. Muista menneitten sukupolvien työ. Kunnioita vanhuksia, he ovat tehneet enemmän kuin me! Raakel mietti Elisabethia, joka oli ollut mukana Itsenäisyysodassa. Ole vaatimaton esiintymisessäsi ja puuvussasi! Tämän Fanni Luukkonen sanoi Sintin morsiamen kohdalla ja Raakel tunsii arvostavansa tuota lottajohtajaa yhä enemmän. Alistu itsekuriin, siten korotat järjestyksesi!

Nyt Luukkonen oli kiertänyt koko salin ja asettui joukon eteen. Viimeisen Lottien Kultaisten sanojen kohdan hän lausui entistä kovemmallalla ja varmemmalla äänellä. *Lotta, muista edustavasi suurta, isänmaallista järjestöä. Varo tekemästä mitään, mikä vahingoittaa tahi sen mainetta loukkaa!* Raakel tunsii palan kurkussaan. Hän ei ikinä, ei koskaan rikkoisi uutta perhettä vastaan. Kaikki se, mitä hän oli ollut ennen tätä, oli mennyttä. Hän ottaisi kaiken tulevan avosylin vastaan ja kantaisi lottapukuaan mitä suurimmalla ylpeydellä aina hautaan asti.

Ensimmäinen luento oli kestänyt koko illan, ja sen aikana oli käyty läpi kaikki lottien säännöt aina tervehtimisestä kunniasentoon, ja rukousasennosta joukkoosiintymiseen. Jotkut olivat olleet hämillään sääntöjen määrästä, mutta Raakelista ne tuntuivat helpottavilta. Oli turvallista ajatella, että säännöt olivat jatkuvasti samat eivätkä muutu hetken mielihohteesta, ja mikäli niitä noudattaa, saa olla rauhassa. Raakel oli opetellut ne ulkoa jo Villa Suussa ylioppilasjuhlien jälkeisellä viikolla. Ja nyt hän oli vihdoinkin täällä. Hän sekä neljäkymmentä muuta nuorta naista, jotka saivat koulutuksen itsensä Fanni Luukkosen johdattamana. Kohtalo tuntui loksahdavan paikkoilleen.

Päivällisen jälkeen he kävivät pulahtamassa Tuusulanjärven rannassa. Muut tytöt jäivät uimaan lähelle rantaa, mutta Raakel kauhoi kauemmaksi. Sulavat vedot veivät häntä yhä eteenpäin ja eteenpäin. Vesi kannatteli häntä, auttoi häntä etenemään yhä nopeammin ja nopeammin. Hän veti kolme vetoa vapaauintia ja pyörähti sitten selälleen. Taivas oli pilvetön. Siinä hetkessä sota tuntui joltain kaukaiselta ja unenomaiselta. Aurinko lämmitti hänen kasvojaan, vesi kannatteli häntä niin pehmeästi, että hän tunsii olevansa painoton. Kun Raakel lopulta kääntyi ja katsoi rannalle, hän huomasi muiden tyttöjen viittoilevan hänelle. He näyttivät pelkäävän, että hän hukkuisi. Turhaan, sillä Raakel olisi jaksanut uida vaikka koko järven ympäri. Nollana herättämästään huomiosta hän ui takaisin rannalle ja kietoutui nopeasti pyyhkeeseensä. Muut suuntasivat jo lottaopistolle.

Iltahiljaisuus astui voimaan tasan kello kymmenen. Sinä iltana tuskin kukaan sai innostukseltaan unen päästä kiinni.

Raakel heräsi hikisenä. Hän oli taas nähnyt saman painajaisunen. Siinä oli kömpelö, lyhytkasvuinen mies, joka oli

pukeutunut sirkustirehtööriksi. Kuka se oli, sitä hän ei tiennyt. Tirehtööri ei koskaan puhunut mitään. Hän poltti tupakkaa keskellä pimeää metsää, ja hetken päästä häntä ei enää näkynyt. Seuraavaksi isoa puuta sahattiin, ja jokaisella sahan vedolla Raakel tunsu kipua selässään. Pienempänä, silloin kun nämä unet olivat alkaneet, hän oli herännyt tässä vaiheessa, sillä hänestä oli tuntunut kuin jokin olisi tunkeutunut sängyn läpi ja viiltänyt suoraan selkärankaan.

Hän oli kertonut unestaan vain Nellylle, sillä kotiapulainen oli ainut henkilö, johon hän täysin luotti. Nelly ei pettäisi hänen luottamustaan siinä missä Armas joskus saattoi vahingossa lipsauttaa jonkin asian Gretalle. Palkollisena Nelly pysyi aina sivummalla ja hyvä niin.

Ikkunasta tulvivan valon perusteella kellon täytyi olla ainakin viisi, aamun alkuun oli tuskin tuntiakaan. Irma ja Kaarina nukkuivat, eikä Raakel halunnut herättää heitä. Hän jäi vuoteeseen makaamaan ja vajosi ajatuksiinsa. Raakel näki itsensä jossain Karjalan kannaksella, missä sotakoneet jylyisivät. Hän saisi viestin, jossa kerrotaisiin jotain tärkeää. Että ryssä on kaatunut ja ryöstetty maa on saatu takaisin. Hän olisi ensimmäinen, joka kertoisi sen eteenpäin. Sota olisi voitettu. Hän näki sotilaiden riemun, sinivalkoiset liput heilumassa Senaatintorilla. Sotilasparaatin. Olympiastadionin, jossa vihdoin järjestettäisiin suuret kisat. Hän olisi eturivissä katsojissa isän kanssa, lottapuvussa totta kai. Mutta mitä sodan jälkeen tapahtuisi, hänelle?

Raakel antoi itsensä kuljettaa ajatushyrrää eteenpäin. Ei lottapukua, vaan housupuku. Sellainen kuin Elisabethilla. Iso valtamerialus, sellainen, jonka isä oli piirtänyt. Raakel sen kannella, lähdössä valtameren taa. Ei kannella, ei, vaan ohjaamossa. Valkoinen lakki päässä. Hän näkisi satamassa vilkutajat vain kaukaa, sillä ohjaamo oli niin korkealla, että vain

lokit eksyivät sinne. Ja kun laiva, tai pikemminkin alus vihdoinkin lähtisi liikkeelle, isän piirtämien moottorien humina kuuluisi Munkkiniemeen asti.

– Raakkeli? kuului kuiskaus.

Raakel säpsähti. Alapedillä Irma oli herännyt.

– Jännittää... Ajattele, kohta se alkaa... sota... Ja sitten me ollaan jossain vierailulla mailla. Kuten Kaarinan perheestä, meiltäkin on nyt sitten kaikki sodassa mukana, veljet, ja nyt me naiset, Irma sanoi ja kuulosti ylpeältä.

– Onko sinulla siskoja? Raakel kysyi.

– Ei, tarkoitin että minä ja äiti, äitihän siis on ollut jo pitkään lottana, Irma vastasi ja vilkaisi Kaarinaan päin, joka edelleen nukkui sikeästi.

– Onko sinun perheessäsi muita lottia? Irma jatkoi, eikä enää kuiskuttanut. – Meidän äiti toimii pikkulottien kanssa. Niissä minäkin aloitin.

– Ei ole, Raakel sanoi ja pelkkä ajatus Gretasta lottatoimessa huvitti häntä. Elisabethista olisi nyt voinut kertoa, mutta tati oli painottanut, ettei Raakelin kannattaisi mainita häntä sen erityisemmin. Se sopi Raakelille, niinhän hän oli muutenkin tottunut toimimaan, olemaan taustalla, sivulla, seuraamassa kun muut puhuivat.

Mitä Elisabethiin tuli, tuo oli myös tädille tyyppillistä. Elisabeth oli ollut salaperäinen aina, ja vaikka Raakel oli viettänyt hänen kanssaan kaikki lomat Villa Suvesta, hän tiesi vain vähän edes tätinsä työstä matematiikan- ja kemianopettajana. Ja vielä vähemmän toimesta lottajärjestön väestönsuojavastaavana. Elisabeth ei korostanut työminäänsä juuri lainkaan. Hänellä oli lottapuku, tuskin omatekemä, jota hän piti yllään harvoin. Elisabeth suosi housuasuja, juuri niitä mitä naisilla etenkin lottapiireissä ei suvaittu. Mutta Elisabeth vä-

hät välitti muiden mielipiteistä. Raakel oli aina ajatellut Elisabethin olevan vaikutusvaltainen, ja viimeistään se, että hän oli saanut Raakelin järjestettyä tälle kurssille, osoitti sen todeksi.

– Eikö teidän äitinne ole lottana? Tai onko sinulla sisaruksia? Irman äänensävy oli nyt muuttunut tivaavammaksi.

– Minulla ei ole sisaruksia, Raakel sanoi. – Äiti on kerännyt varoja sotainvalideille, Raakel jatkoi ja toivoi ettei Irma kysyisi enempää. Irma olikin pitkään hiljaa, ja Raakel ehti jo ajatella hänen nukahtaneen uudelleen.

– Entä onko sinulla ketään, jolle kirjottaa?

Raakel oli vähällä sanoa, että ainakin Elisabethille ja Eino-sedälle, mutta ehti juuri ajoissa tajuta mitä Irma tarkoitti.

– Ei ole.

– Ei minullakaan, Irma kiirehti sanomaan. Raakelin helpotukseksi keskustelu oli päättynyt.

Aamuhartaus pidettiin tasan kello 6.30. Osallistuminen oli pakollista, eikä kukaan ollut myöhässä. Jokainen oppilas oli kammannut hiuksensa siististi, napittanut lottapukunsa ylös asti, ja ilmassa leijui siistien nahkakenkien tuoksu. Lottaopiston johtajatar Elli Malmgren piti aamuhartauden nyt ja pitäisi jatkossakin. Varsinaisen hartauden jälkeen hän kertoi, keitä vierailuvia luennoitsijoita oli tulossa kurssille. Muutama majuri ja eversti, sekä valistussihteeri Aino Valkama, jonka oppitunti olisi heti aamuhartauden jälkeen.

Raakel olisi jo halunnut päästä itse asiaan, viestin lähettelyn tekniikoihin ja kenties salakieleen, jota rintamalla käytettiin. Mutta ei, kurssin ensimmäiset päivät näyttivät täyttyvän erilaisten ohjeiden kertaamisilla, jotka vielä edellispäivänä olivat tuntuneet innostavilta.

Huono keskittymiskyky. Ajatus tuli jostain nurkan takaa. *Malttamaton.* Gretan sanat. Miksi ne nyt piinasivat häntä!

Kun tuore ylioppilas Raakel Suviranta pukee yllään lottapuvun, äiti Greta saa migreenin.

Ujolle Raakelille jatkosota on pääsylippu pois kodin ahdistavasta ilmapiiristä, hän haluaa todistaa pärjäävänsä Siellä Jossakin.

Mutta mitä pidemmälle sota etenee, sitä rujommaksi sen todellisuus paljastuu, samoin ystävyys, ihastus ja oma uusi vapaus.

Esikoiskirjailija Silja-Elisa Laitosen uusi Suviranta-sarja näyttää sodassa aktiivisen naisen. Miehet ovat jo saaneet kertoa omaa tarinaansa, nyt on Raakelin vuoro.

*Hän haluaa kaivautua ylös
Korkeavuorenkadun samettisohvan poterosta
ja lähteä sinne missä soditaan rauhasta,
itsenäisyydestä, jostain tärkeästä! Eihän hän
nyt halua puhua opiskelusta tai sulhasista,
mikä näitä ihmisiä oikein vaivaa!*

9 789520 435714

www.tammi.fi

84.2

ISBN 978-952-04-3571-4

Päällys: Emmi Kyytsönen
Kannen kuva: SA-kuva